

Естетичне виховання

План

1. Поняття про естетичне виховання.
2. Завдання і зміст естетичного виховання
3. Шляхи та засоби естетичного виховання

Рекомендована література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка. 4-те видання, стереотипне: Навчальний посібник / Н.П. Волкова. - К., "Академвидав", 2012. - 616 с.
2. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник, - К.: Знання-Прес, 2003.
3. Педагогіка: Хрестоматія. — 2-ге вид., стер. Дopusчено МОН / Уклад. А.І. Кузьмінський. — К., Знання, 2006. — 700 с.
4. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Теорія і методика виховання: Навч. посіб. — К.: Знання, 2008.
5. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти. Навч. посіб. / О.Я. Савченко — К., Грамота, 2008. — 391 с
6. Фіцула М. М. Педагогіка. Видання 3-тє, стереотипне: Навчальний посібник / М.М. Фіцула. - К., "Академвидав", 2009. - 560с.

1. Поняття про естетичне виховання.

Одним із чинників всебічного гармонійного розвитку особистості є її естетичне виховання.

Естетичне виховання - складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини.

Методологічною засадою естетичного виховання є естетика наука про загальні закономірності художнього освоєння дійсності людиною, про сутність і форми відображення дійсності й перетворення життя за законами краси, про роль мистецтва в розвитку суспільства.

Естетичне виховання — формування в особистості здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності.

Спрямоване воно на формування в людини гуманістичних якостей, здатності відчувати і розуміти красу, жити за її законами.

У процесі естетичного виховання формуються естетична свідомість і естетична поведінка школяра.

Естетична свідомість - форма суспільної свідомості, що реалізується як художньо-емоційне освоєння дійсності через естетичні почуття, переживання, оцінки, смаки, ідеали тощо і концентровано виражається в мистецькій творчості та естетичних поглядах. Формується вона на основі естетичної практики упродовж історичного розвитку суспільства. Важливими її елементами є

естетичні почуття - особливі почуття насолоди, які відчуває людина, сприймаючи прекрасне в дійсності й у творах мистецтва; **естетичний смак** - здатність людини правильно оцінювати прекрасне, відокремлювати справді прекрасне від неестетичного; **естетичний ідеал** - уявлення людини про прекрасне, до чого вона прагне, на що рівняється. Саме вони обумовлюють естетику поведінки особистості - ознаки прекрасного у вчинках і діях людини (ставленні до праці й до суспільства, в манерах і зовнішньому вигляді, у формах спілкування з людьми).

Сформовані естетичні смаки, естетичний ідеал, розвинена здатність оцінювати прекрасне дають людині змогу зрозуміти суть прекрасного. Сприймаючи прекрасне, аналізуючи його, порівнюючи з відомим і баченим раніше, вона відповідно оцінює його. Рівень такого естетичного мислення залежить від розумового виховання, вміння здійснювати мислительні операції.

Одночасно з розвитком естетичного сприймання, прищепленням естетичних смаків у процесі естетичного виховання в учнів формують естетичне ставлення до навколишньої дійсності, адже людина повинна не лише милуватися красою природи, пам'ятками культури, а й берегти і захищати їх.

Важливе значення має виховання у школярів естетики поведінки - акуратності в одязі, красивої постави і манер, уміння триматися невимушено, природно, культурно й естетично виявляти свої емоції. Ці якості тісно пов'язані з моральністю особистості учня.

2. Завдання і зміст естетичного виховання

Естетичне виховання покликане ознайомити людину із загальними закономірностями художнього освоєння дійсності, сутністю і формами відображення дійсності й перетворення життя за законами краси, роллю мистецтва в розвитку суспільства.

Серед найголовніших **завдань естетичного виховання** виокремлюють:

- формування естетичних понять, поглядів, переконань, здатностей розуміти прекрасне, правильно естетично оцінювати факти, явища, процеси;
- виховання естетичних почуттів, уміння отримувати насолоду від сприймання прекрасного в навколишній дійсності та мистецтві;
- формування потреби і здатності створювати прекрасне в житті та мистецтві на основі розвитку власних творчих здібностей, опанування знань і практичних умінь у певному виді мистецтва.

3. Шляхи та засоби естетичного виховання

В естетичному вихованні школярів використовують різні джерела:

а) твори образотворчого мистецтва. Під час спостереження картини або скульптури, яка відображає життя людини, природи, в дитини розвивається не лише сприйняття, а й фантазія: вона мислить, уявляє, "домальовує" зображене, бачить за картиною події, образи, характери;

б) музику, яка, відображаючи дійсність за допомогою мелодій, інтонацій, тембру, впливає на емоційно-почуттєву сферу людини, на її поведінку;

в) художню літературу. Головним виразником естетики в літературі є слово. На думку К. Ушинського, слово як засіб вираження в літературному творі набуває подвійної художньої сили. Словесний образ має ще й понятійну основу і сприймається насамперед розумом. Тому література є важливим засобом розвитку інтелекту учнів;

г) театр, кіно, телебачення, естраду, цирк. Цінність їх у тому, що, крім змістової частини, вони об'єднують у собі елементи багатьох видів мистецтв (літературу, музику, образотворче мистецтво, танець);

г) поведінку і діяльність школярів. Достойні вчинки учнів, успіхи в навчанні, праці, спортивній, громадській, художній діяльності повинні стати предметом обговорення з естетичних позицій;

д) природу, її красу в розмаїтті та гармонії барв, звуків, форм, закономірній зміні явищ, які мають місце в живій і неживій природі;

е) факти, події суспільного життя. Героїчні вчинки людей, краса їхніх взаємин, духовне багатство, моральна чистота й фізична досконалість часто є предметом обговорення з учнями;

є) оформлення побуту (залучення дітей до створення естетичної обстановки в школі, класі, квартирі).

Особливим чинником естетичного виховання є **природа**. Як зауважував В.О.Сухомлинський, у процесі виховання учні повинні зрозуміти, що природа не може бути тільки об'єктом людського впливу - вона є рівноправним суб'єктом плідної взаємодії. Основою екологічного виховання він вважав розуміння взаємозумовленості всього живого на планеті. Розглядаючи квітку, пелюстку, крильце метелика, пушинку тополі, дитина не повинна забувати глобальну істину: природа - єдине ціле, якому притаманна своя гармонія взаємозв'язків і залежностей. Вона - джерело і суть нашого життя, яке не можна відокремити від людини.

Сповідуючи **принцип єдності краси і добра** ("Корінь, джерело доброти - в творенні, творчості, в утвердженні життя і краси. Доброта нерозривно пов'язана з красою"), В.Сухомлинський вважав красу гімнастикою душі, здатною випрямляти дух, совість, почуття і переконання. Він був проти того, щоб дитяче ставлення до природи мотивувалося страхом заборони, і намагався вивести вихованців на рівень естетичного освоєння навколишнього світу. Його педагогічна стратегія сприяла естетичному мотивуванню почуття екологічної цінності природи в структурі свідомості особистості.

Одним з головних шляхів естетичного виховання є **навчальна робота**. У багатьох школах створено малі академії народних мистецтв (МАНМ), *університети народознавства, товариства народних умільців, школи і класи кобзарського, сопілярського мистецтва, етнографічні групи, фольклорні ансамблі, вертепи*. Учителі влаштовують подорожі до витоків рідного слова, уроки на природі, години улюбленої праці, творчості, уроки емоційної культури,

народознавства, людинознавства, мистецтвознавства, мандрівки в історію тощо.

Виняткову роль в естетичному вихованні школярів відіграють **предмети естетичного циклу** (малювання, співи, музика). На таких уроках учні не лише здобувають теоретичні знання з певних видів мистецтва, а й набувають відповідних практичних умінь та навичок, розвивають свої мистецькі здібності. Вагомим доповненням до цього циклу є **уроки української мови, української та світової літератури**, на яких учні засвоюють багатство і красу рідної мови, знайомляться з шедеврами рідної та світової літератури. На уроках **природничо-математичних дисциплін** відкриваються великі можливості використання краси природи, формування бережливого ставлення до неї. Краса **фізики і математики** полягає в логічній чіткості наукових побудов і доведень, чіткості їх структури. Певне виховне значення мають естетика **праці учнів і продуктів праці**, вміння та навички, набуті в процесі праці, що дають змогу особистості творчо виявити себе. На уроках **фізичного виховання** учні вчаться красиво і правильно триматися й ходити.

На розв'язання завдань естетичного виховання спрямована також **позакласна виховна робота**. Крім *бесід, лекцій, диспутів, тематичних вечорів, вечорів запитань і відповідей на естетичну тематику, цінною є участь школярів у діяльності шкільних клубів любителів мистецтв, гуртках художньої самодіяльності, літературних об'єднаннях, музичних ансамблях і шкільних оркестрах, театрах*. Розширювати й поглиблювати свої естетичні знання, уміння й навички учні можуть у **позашкільних освітньо-виховних установах: музичних і художніх школах, будинках і палацах школярів, студіях**.

Важливу роль в естетичному вихованні школярів відіграє **сім'я**. *Належне естетичне оформлення квартири, наявність бібліотеки, мистецьких журналів, сімейних традицій з обговорення телепередач, прочитаних книжок, сімейний відпочинок на природі, спільне відвідування театру* створюють сприятливі умови для прищеплення естетичних смаків дітям.

Для забезпечення ефективності естетичного виховання необхідні такі **умови**:

- створення в школі та сім'ї естетично привабливої обстановки;
- звернення у виховній роботі з учнями до народних традицій та обрядів;
- висока естетична культура виховних заходів;
- широке залучення учнів до гуртків художньої самодіяльності, участі у конкурсах та олімпіадах естетичного спрямування;
- висока естетична культура педагогів і вихованців в їх зовнішньому вигляді та поведінці;
- взаємодія школи, сім'ї, позашкільних закладів, закладів культури, засобів масової інформації тощо.

Умови ефективності естетичного виховання.

Ефективність естетичного виховання молоді визначають такі чинники:

- створення в навчальному закладі естетично привабливої обстановки (оформлення навчальних кабінетів, аудиторій, місць відпочинку);
- звернення у виховній роботі з молоддю до народних традицій і обрядів;
- висока естетична культура різноманітних виховних заходів;
- широке залучення учнів та студентів до гуртків художньої самодіяльності, участі їх у конкурсах та олімпіадах естетичного напрямку;
- висока естетична культура вихователів і вихованців у зовнішньому вигляді й у стосунках.

Ефективність естетичного виховання забезпечується також взаємодією закладів освіти, культури, сім'ї, засобів масової інформації, культурними традиціями соціуму тощо.